

INFORMACIJA APIE ROKANTIŠKIŲ PILIAVIETĘ

Vilnius

2013-01-21

Kultūros paveldo centro archeologai Arūnas Strazdas, Jonas Balčiūnas ir Algirdas Skrupskelis 2013-01-18 žvalgė Vilniaus miesto Naujosios Vilnios priemiestyje, apie 0,2 km į P nuo Vilniaus – Naujosios Vilnios geležinkelio tilto per Vilnią, apie 0,1 į PV nuo Vilnios kairiojo kranto, į PV nuo Stepono Batoro gatvės esančią Rokantiškių piliavietę (1799, A1614). Rokantiškių piliavietė įrengta Vilnios kairiojo kranto aukštumos pakraščio iškyšulyje, iš Š ir ŠR juosiamame Vilnios slėnio, iš ŠV, V bei PV ir R – šio slėnio daubų, o P pusėje siauru Ožnugariu besijungiančiame su toliau besitęsiančia aukštuma. Ši piliavietė žinoma jau seniai. 1987 m. ją žvalgė Lietuvos istorijos institutas, 1987 m. – Mokslinė metodinė kultūros paminklų apsaugos taryba, 1997 m. – archeologas Laurynas Kurila (su metalo ieškikliu). Piliavietę 1940 m. tyrinėjo (vad. Helena ir Vlodziemėžas Holubovičiai) Vilniaus miesto muziejus (tyrinėjimų medžiaga dingusi), 1995 m. – Lietuvos kultūros paveldo mokslinis centras ir Vilniaus universitetas (vad. Albinas Kuncevičius, o 2008 m. ir 2010 m., Verkių ir Pavilnių regioninio prko užsakymu – Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos (vad. Aušra Zalepūgienė, Robertas Zilinskas). Archeologinių tyrinėjimų metu buvo aptiktos čia stovėjusios pilies statinių liekanos, iki 4 m storio kultūrinis sluoksnis su griuvenomis ir archeologiniais radiniais.

Rokantiškių piliavietėje XVI-XVII a. stovėjo mūrinė pilis. Lietuvos metraštyje, Bychovco kronikoje, įrašyta legenda, apie Rokantiškių įkūrimą, siejanti šią pilį su Alšėnų kunigaikščių giminės pradžia. 1530 m. Vilniaus vyskupas Povilas Alšėniškis Rokantiškių pilį pardavė karalienei Bonai Sforcai. Spėjama, kad pilis XVI a. antroje pusėje – XVII a. pradžioje buvo perstatyta. XVI a. pilies savininkai keitėsi: kurį laiką ji priklausė Goštautams, Žygimantui Augustui, kiek vėliau, nuo XVII a. pirmosios pusės Rokantiškes valdė Pacai. Pilis buvo sugriauta karo su Rusija metu, 1655m. rugpjūčio 7 dieną, ir daugiau nebeatstatyta.

2008-2010 m. buvo vykdomi piliavietės tvarkymo darbai, kurių metu buvo užkonservuotos ir užpiltos žemėmis archeologinių tyrinėjimų metu atkastos pilies statinių liekanos, iškirsti ir išretinti ant piliavietės augę medžiai, įrengti laiptai ir takai, apžvalgos aikštelė su informaciniu stendu

Kultūros paveldo centro 2013-01-18 žvalgymo metu GPS prietaisu (Trimble Pathfinder Pro XT imtuvas ir Trimble Recon duomenų kaupiklis) buvo užfiksuotos Rokantiškių piliavietės teritorijos ribų posūkių taškų koordinatės, objektas buvo nufotografuotas skaitmeniniu aparatu. Remiantis 2008 m. ir 2010 m. archeologinių tyrimų duomenimis, piliavietės teritorija buvo nežymiai išplėsta į PPV pusę. Kadangi žvalgant visos koordinatės buvo fiksuojamos elektroniniu prietaisu, tai tuo pačiu, savaime, ankstesnės teritorijos, seniau nustatytos be prietaisų, tikrai naudojantis vietovės topografiniu planu, buvo kiek patikslintos ir kitose jos vietose.

Šaltiniai ir literatūra:

1. BALČIŪNAS, Jonas. 1987 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos Vilniaus mieste ir rajone ataskaita. Vilnius, 1988. *Kultūros paveldo centro paveldosaugos biblioteka*, f. 27, ap. I, b. 136, p. 23-24.

2. CIEČENAS, J. Praeitis su mumis. // *Garšva/ Naujoji Lietuva*. 1943, birželio 5, p. 4.

3. CIEČENAS, J. Rokantiškių pilies paslaptis. // *Garšva/ Lietuviai*. 1943, Nr. 23, p. 4

4. Dainos Pilies kalne. *Vakarinės naujienos*. 1971, birželio 5.

5. DANILEVIČIUS, E. Gdyby kamiene przemówily. Czerwony sztandar. 1957, gruodžio 1.

6. Kultūros paminklų apsaugos įstaiga aiškinasi. *Vilniaus balsas*. 1941, gegužės 11, p. 5.

7. Kultūros vertybė pagrindinis dosjė: A1664. Rokantiškių piliavietė. Vilnius, 2000. *Kultūros paveldo centro paveldosaugos biblioteka*

8. KUNCEVIČIUS, Albinas. Rokantiškių piliavietės žvalgymo ir tvarkymo darbų ataskaita. Vilnius, 1995. *Lietuvos istorijos instituto rankraštynas*, f. I, b. 2424.
9. KUNCEVIČIUS, Albinas. Rokantiškių piliavietės žvalgymo ir tvarkymo darbai. *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1994 ir 1996 metais*. Vilnius, 1996, p. 164-165.
10. *Lietuvos metraštinis: Bychovco kronika*. Vilnius, 1971, p. 62.
11. *Lietuvos TSR archeologijos atlasas*. Vilnius, 1975, t. 2, p. 195 (Nr. 18).
12. MARCINKEVIČIŪTĖ, Eglė (sud.). Neinformatyvūs archeologiniai tyrinėjimai. *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2007 metais*. Vilnius, 2008572 (Nr. 69).
13. Paminklų apsaugos vykdytojų dėmesiui. /D.P./ Vilniaus balsas. 1940, spalio 5, p. 3.
14. ŠEMIENĖ, S. Brūzgynuose, tarp dilgėlių, šalia Vilniaus, Rokantiškėse, yra dviejų aukštų gotikinė pilis. *Lietuvos aidas*. 1995, vasario 12, p. 11.
15. TAUTAVIČIUS, Adolfas. Iš tikrųjų ant Pilies kalno. *Vakarinės naujienos*. 1984, lapkričio 21, p. 3.
16. TAUTAVIČIUS, Adolfas. LTSR MA Istorijos ir teisės instituto 1955 m. birželio 8-30 d. vykdytos žvalgomosios archeologinės ekspedicijos dienoraštis. Vilnius, 1955. *Lietuvos istorijos instituto rankraštynas*, f. I, b. 33, p. 75-77.
17. TAUTAVIČIUS, Adolfas. Rokantiškių piliavietė. *Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų sąvadas*. Vilnius, 1988, t. 1, p. 429.
18. TAUTAVIČIUS, Adolfas. Rokantiškių pilis. *Mokslas ir gyvenimas*. 1968, Nr. 3, p. 49-50.
19. ZALEPŪGIENĖ, Aušra; ir ZILINSKAS, Robertas. Rokantiškių piliavietė. *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2008 metais*. Vilnius, 2009, p. 212-217.
20. ZALEPŪGIENĖ, Aušra; ir ZILINSKAS, Robertas. Rokantiškių piliavietė. *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2010 metais*. Vilnius, 2011210-, p. 210-215.
21. Cenny zabytek historyczny pod Wilnem. *Prawda Wileńska*. 1940, 1 wrzesnia.
22. Łęski, F. Zamek w Rękawciszkach. *Prawda Wileńska*. 1940, 15 grudnia.
23. Vorkbek – Lettow, Maciej. *Skarbnica pamięci*. Wrocław, 1968, s. 235.

PRIDEDAMA. Rokantiškių piliavietės teritorijos ir vizualinės apsaugos zonos 1989 m. planas M 1: 10000, 1 lapas.

Jonas Balčiūnas
Arūnas Strazdas
Algirdas Skrupskelis